

Ciljevi Održivog Razvoja

17 Ciljeva održivog razvoja:

- Cilj 1: Svijet bez siromaštva
- Cilj 2: Svijet bez gladi
- Cilj 3: Zdravlje i blagostanje
- Cilj 4: Kvalitetno obrazovanje
- Cilj 5: Rodna ravnopravnost
- Cilj 6: Čista voda i sanitarni uslovi
- Cilj 7: Pristupačna energija iz čistih izvora
- Cilj 8: Dostojanstven rad i ekonomski rast
- Cilj 9: Industrija, inovacije i infrastruktura
- Cilj 10: Smanjenje nejednakosti
- Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice
- Cilj 12: Održiva potrošnja i proizvodnja
- Cilj 13: Zaštita klime
- Cilj 14: Očuvanje vodenog svijeta
- Cilj 15: Očuvanje života na zemlji
- Cilj 16: Mir, pravda i snažne institucije
- Cilj 17: Partnerstvom do ciljeva

Cilj 1: SVIJET BEZ SIROMAŠTVA

Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima

Iskorjenjivanje siromaštva u svim oblicima i dalje je jedan od najvećih izazova sa kojima se čovječanstvo suočava. Iako je skoro prepolovljen broj ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu - sa 1,9 milijardi 1990. godine na 836 miliona 2015. godine - broj onih koji se bore da zadovolje najosnovnije ljudske potrebe i dalje je prevelik.

Na globalnom nivou, više od 800 miliona ljudi i dalje živi sa manje od 1,25 USD dnevno; mnogi nemaju adekvatnu ishranu, ispravnu vodu za piće i sanitarne uslove. Brz ekonomski rast u zemljama kao što su Kina i Indija izvukao je iz siromaštva milione ljudi, ali je napredak neravnomjeran. Žene žive u siromaštvu u nesrazmjerno većem broju od muškaraca zbog neravnomjerne mogućnosti zapošljavanja, školovanja i posjedovanja imovine.

Isto tako, napredak je ograničen na regione kao što su južna Azija i podsaharska Afrika, sa 80% ukupnog broja ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu. Očekuje se da će ova stopa porasti usljed novih prijetnji koje donose klimatske promjene, sukobi i nedostatak hrane.

Ciljevi održivog razvoja predstavljaju obavezu, odvažno preuzetu, da se završi ono što smo započeli i iskorijeni siromaštvo u svim oblicima i dimenzijama do 2030. godine. Ona obuhvata pomoć ljudima koji žive u ugroženim sredinama, postojanje osnovnih resursa i službi i pomoć zajednicama koje su pogođene sukobima i klimatskim nepogodama.

Iskorjenjivanje siromaštva je jedan od 17 globalnih ciljeva koj čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 1:

1.1 Do kraja 2030. svuda i za sve ljude iskorijeniti ekstremno siromaštvo (ekstremno siromašni su ljudi koji žive sa manje od 1,25 dolara na dan).

1.2 Do kraja 2030. najmanje za polovinu smanjiti broj muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva (prema nacionalnim definicijama siromaštva).

1.3 Primijeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mjere za sve, uključujući najugroženije, i do kraja 2030. postići dovoljno veliki obuhvat siromašnih i ranjivih.

1.4 Do kraja 2030. osigurati da svi muškarci i žene, a posebno siromašni i ranjivi, imaju jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, odnosno drugim oblicima svojine, nasledstvu, prirodnim bogatstvima, odgovarajućim novim tehnologijama i finansijskim uslugama, uključujući mikrofinansiranje.

1.5 Do kraja 2030. izgraditi sistem koji će povećati otpornost siromašnih i onih u ranjivim situacijama te smanjiti njihovu izloženost i ranjivost od ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i/ili ekoloških katastrofa.

1.a Osigurati značajnu mobilizaciju resursa iz različitih izvora, između ostalog i kroz povećanu razvojnu saradnju, kako bi se obezbijedila adekvatna i predvidljiva sredstva za zemlje u razvoju, posebno za one najnerazvijenije, u smislu sprovođenja programa i politika za okončanje svih oblika siromaštva.

1.b Kreirati jasne okvire politika na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, zasnovane na razvojnim strategijama koje promovisu borbu protiv siromaštva i rodnu osjetljivost, kako bi se podržalo ubrzano investiranje u akcije na iskorjenjivanju siromaštva.

Cilj 2: SVIJET BEZ GLADI

Okončati glad, postići sigurnost u opskrbi hranom, unaprijediti kvalitet ishrane i promovisati održivu poljoprivredu

Tokom protekle dvije decenije, brz ekonomski razvoj i veća produktivnost u poljoprivredi doveli su do toga da je broj pothranjenih ljudi gotovo prepolovljen. Mnoge zemlje u razvoju koje su se nekada borile protiv gladi sada mogu da zadovolje nutritivne potrebe najugroženijih. Centralna i istočna Azija, južna Amerika i Karibi ostvarili su ogroman napredak u iskorjenjivanju ekstremne gladi.

Sve su ovo značajna dostignuća u postizanju zadatih rezultata, koje su postavljeni prvim Milenijumskim razvojnim ciljevima. Nažalost, ekstremna glad i pothranjenost i dalje su ogromna prepreka razvoju u mnogim zemljama. Procjenjuje se da je 2014. godine bilo 795 miliona hronično pothranjenih ljudi, što je šesto posljedica degradacije životne sredine, suše i gubitka biodiverziteta. Preko 90 miliona djece mlađe od 5 godine je ima težak oblik pothranjenosti. Svaka četvrta osoba u Africi je gladna.

Svrha Ciljeva održivog razvoja je iskorjenjivanje svih oblika gladi i pothranjenosti do 2030. godine, pri čemu će se voditi računa o tome da svi - naročito djeca i najugroženiji - imaju dovoljno kvalitetne hrane tokom cijele godine. Tu spada i promovisanje održivih poljoprivrednih postupaka: unapređenje života i kapaciteta malih poljoprivrednika, uz ravnopravan pristup zemljištu, tehnologiji i tržištima. Isto tako, potrebna je međunarodna saradnja, koja će osigurati investicije u infrastrukturu i tehnologiju i tako povećati produktivnost u poljoprivredi. Uz ostale, ovdje navedene ciljeve, možemo iskorijeniti glad do 2030. godine.

Iskorjenjivanje gladi jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 2:

- 2.1 Do kraja 2030. okončati glad i osigurati da svim ljudima, a posebno siromašnima i licima u osjetljivim okolnostima, uključujući odojčad, tokom cijele godine bude dostupna bezbjedna i hranljiva hrana u dovoljnim količinama.
- 2.2 Do kraja 2030. okončati sve oblike neuhranjenosti, uz postizanje (do kraja 2025. godine) međunarodno dogovorenih ciljeva koji se odnose na zaostajanje u tjelesnom razvoju kod djece mlađe od 5 godina, i usmjeriti pažnju na nutritivne potrebe adolescentkinja, trudnica i dojilja, te starijih lica.
- 2.3 Do kraja 2030. udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, a posebno žena, starosjedelačkog stanovništva, porodičnih poljoprivrednih proizvođača, stočara i ribara, između ostalog i preko bezbjednog i jednakog pristupa zemljištu, drugih proizvodnih resursa i inputa, znanja, finansijskih usluga, tržišta i mogućnosti za ostvarivanje dodatne vrijednosti, odnosno za zapošljavanje van poljoprivrede.
- 2.4 Do kraja 2030. obezbijediti održive sisteme za proizvodnju hrane i primjeniti fleksibilne poljoprivredne prakse za povećanje produktivnosti i proizvodnje, koje pomažu u održavanju ekosistema, koje jačaju kapacitet za prilagođavanje klimatskim promjenama, ekstremnim vremenskim uslovima, sušama, poplavama i ostalim elementarnim nepogodama, odnosno koje progresivno poboljšavaju kvalitet zemljišta i tla.
- 2.5 Do kraja 2020. održavati genetsku raznolikost sjemena, kultivisanih biljaka i uzgajanih i domaćih životinja, odnosno njihovih srodnih divljih vrsta, između ostalog i preko pravilno vođenih i raznovrsnih banaka sjemena i biljaka na nacionalnim, regionalnim i međunarodnom nivou, i obezbijediti pristup koristima, odnosno pravično i ravnopravno dijeljenje koristi koje proističu iz korištenja genetskih resursa i sa njima povezanih tradicionalnih oblika znanja, a prema međunarodnom dogovoru.
- 2.a Povećati investiranje, između ostalog i preko unapređivanja međunarodne saradnje, u seosku infrastrukturu, poljoprivredna istraživanja i savjetodavne usluge, razvoj tehnologije i banaka biljnog i stočnog genetskog materijala kako bi se unaprijedili poljoprivredni proizvodni kapaciteti u zemljama u razvoju, a posebno u najnerazvijenijim zemljama.
- 2.b Ispraviti i spriječiti trgovinska ograničenja i deformacije na poljoprivrednim tržištima u svijetu, između ostalog i preko istovremenog eliminisanja svih vrsta izvoznih subvencija u poljoprivredi i svih izvoznih mjera sa ekvivalentnim efektom, u skladu sa zaduženjima iz „Razvojne agende iz Dohe“.
- 2.c Usvojiti mjere koje će obezbijediti odgovarajuće funkcionisanje tržišta hrane i njihovih robnih derivata te olakšati blagovremeni pristup informacijama o tržištima, između ostalog i o rezervama hrane kako bi se pomoglo da se ograniči ekstremna nestabilnost cijena hrane.

Cilj 3: ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE

Promovisati zdrav život i dobrobit svih ljudi, svih životnih dobi

Od izrade Milenijumskih razvojnih ciljeva do danas, postignuti su historijski rezultati na smanjenju mortaliteta djece, unapređenja zdravlja porodilja i borbe protiv HIV-a / side, malarije i drugih bolesti. Od 1990. godine do danas, na globalnom nivou, broj djece koja su umrla od bolesti koje se mogu spriječiti smanjen je za više od 50%. Mortalitet porodilja također je pao za više od 45% na svjetskom nivou. Broj novozaraženih HIV-om / sidom pao je za 30% u periodu od 2000. do 2013. godine, a od malarije je spaseno više od 6,2 miliona života.

Uprkos ovom ogromnom napretku, svake godine umre više od 6 miliona djece koja ne dočekaju peti rođendan. Od bolesti koje se mogu spriječiti, kao što su male boginje ili tuberkuloza, svakog dana umre 16.000 djece. Svakog dana umre nekoliko stotina trudnica ili porodilja usljed komplikacija pri porođaju, a u zemljama u razvoju, svega 56% porođaja u ruralnim sredinama odvija se uz stručnu pomoć. Sida je danas vodeći uzrok smrtnosti kod adolescenata u podsaharskoj Africi, regionu kojim i dalje hara epidemija HIV-a.

Umiranje se može izbjeći prevencijom i liječenjem, zdravstvenim prosvjećivanjem, imunizacijom i zaštitom seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Ciljevima održivog razvoja odvažno je preuzeta obaveza iskorjenjivanja epidemije side, tuberkuloze, malarije i drugih zaraznih bolesti do 2030. godine. Cilj je postići univerzalnu pokrivenost zdravstvenom zaštitom i svima obezbijediti ispravne i efikasne lijekove i vakcine. Podrška istraživanju i razvoj vakcina predstavljaju suštinski dio ovog procesa, uz snabdjevenost lijekova po pristupačnoj cijeni.

Promovisanje zdravlja i blagostanja jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 3:

- 3.1 Do kraja 2030. smanjiti globalnu stopu smrtnosti kod majki na manje od 70 na 100.000 živorođenja.
- 3.2 Do kraja 2030. okončati smrtne slučajeve koji se mogu spriječiti kod novorođenčadi i djece mlađe od 5 godina.
- 3.3 Do kraja 2030. okončati epidemije AIDS-a, tuberkuloze, malarije i zanemarenih tropskih bolesti i nastaviti borbu protiv hepatitisa, bolesti koje se prenose vodom i ostalih zaraznih bolesti.
- 3.4 Do kraja 2030. smanjiti za jednu trećinu broj prijevremenih smrtnih slučajeva od nezaraznih bolesti kroz prevenciju i liječenje i promovirati mentalno zdravlje i blagostanje.
- 3.5 Pojačati prevenciju zloupotrebe supstanci i liječenje posljedica takve zloupotrebe, što obuhvata i zloupotrebu opojnih droga i štetnu upotrebu alkohola.
- 3.6 Do kraja 2020. na globalnom nivou prepoloviti broj smrtnih slučajeva i povreda do kojih dolazi u saobraćajnim nesrećama.
- 3.7 Do kraja 2030. obezbijediti univerzalni pristup uslugama koje se odnose na polnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu (između ostalog i uslugama za planiranje porodice, informisanje i obrazovanje), kao i integrisanje pitanja reproduktivnog zdravlja u nacionalne strategije i programe.
- 3.8 Postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od finansijskog rizika, dostupnost kvalitetnih osnovnih usluga iz oblasti zdravstvene zaštite i dostupnost bezbjednih, djelotvornih, kvalitetnih i jeftinih osnovnih lekova i vakcina za sve.

- 3.9 Do kraja 2030. bitno smanjiti broj smrtnih slučajeva i oboljenja od opasnih hemikalija, odnosno od zagađenja i kontaminacije vazduha, vode i zemljišta.
- 3.a Pojačati primjenu „Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana“ u svim zemljama, na odgovarajući način.
- 3.b Podržati istraživanja i razvoj vakcina i lijekova za zarazne i nezarazne bolesti koje primarno pogađaju zemlje u razvoju, obezbijediti dostupnost jeftinih osnovnih lijekova i vakcina (u skladu sa „Deklaracijom iz Dohe o Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS) i javnom zdravlju“, kojom se potvrđuje pravo zemalja u razvoju da u potpunosti koriste odredbe „Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine“ koje se odnose na fleksibilnost u pogledu zaštite javnog zdravlja) i, posebno, obezbjeđivati univerzalnu dostupnost lijekova.
- 3.c Značajno povećati finansiranje u oblasti zdravstva, kao i regrutovanje, razvijanje, obučavanje i zadržavanje zdravstvenih radnika u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju.
- 3.d Ojačati kapacitete svih zemalja, a posebno zemalja u razvoju, za rano upozoravanje, smanjivanje rizika i upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima.

Cilj 4: KVALITETNO OBRAZOVANJE

Osigurati inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost cjeloživotnog učenja

Od 2000. godine do danas, ostvaren je ogroman napredak na postizanju zadatog rezultata u sferi univerzalnog osnovnog obrazovanja. Ukupna stopa upisane djece u regionima u razvoju dostigla je 91% u 2015. godini, a broj djece koja su prekinula školovanje, na svjetskom nivou, smanjen je za gotovo polovinu. Isto tako, drastično je porasla stopa pismenosti, a danas je u školama mnogo više djevojčica nego ikada ranije. Sve navedeno predstavlja zavidan uspjeh.

U ostvarivanju napretka, regioni u razvoju naišli su na teške izazove zbog visoke stope siromaštva, oružanih sukoba i drugih vanrednih situacija. U zapadnoj Aziji i sjevernoj Africi, veći broj djece prekinuo je školovanje zbog aktuelnih oružanih sukoba. Ovaj trend zabrinjava. Iako je podsaharska Afrika ostvarila najveći napredak u domenu upisa u osnovnu školu od svih regiona u razvoju - sa 52% 1990. do 78% 2012. godine - i dalje postoji veliki disparitet. Vjerovatnoća da će prekinuti školovanje četiri puta je veća kod djece iz najsiromašnijih domaćinstava nego kod djece iz najbogatijih domaćinstava. Disparitet između ruralnih i urbanih područja i dalje je visok.

Postizanje inkluzivnog i kvalitetnog obrazovanja sve djece potvrđuje uvjerenje da je školovanje najmoćnije i dokazano sredstvo održivog razvoja. Prema ovom cilju, sve djevojčice i dječaci završiće besplatnu osnovnu i srednju školu do 2030. godine. Isto tako, cilj je obezbijediti iste mogućnosti u pogledu pristupačnog strukovnog obrazovanja, kao i ukinuti disparitet u pogledu pola i bogatstva sa ciljem postizanja univerzalne dostupnosti kvalitetnog višeg obrazovanja.

Kvalitetno obrazovanje jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 4:

- 4.1. Do kraja 2030. obezbijediti da sve djevojčice i dječaci završe besplatno, jednako i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje koje vodi ka relevantnim i djelotvornim ishodima učenja.
  - 4.2. Do kraja 2030. obezbijediti da sve djevojčice i dječaci imaju pristup kvalitetnom razvoju u ranom djetinjstvu, brizi i predškolskom obrazovanju kako bi se pripremili za osnovno obrazovanje.
  - 4.3. Do kraja 2030. obezbijediti jednaku dostupnost jeftinog i kvalitetnog tehničkog, stručnog i tercijarnog obrazovanja, uključujući univerzitetsko, za sve žene i muškarce.
  - 4.4. Do kraja 2030. znatno povećati broj mladih i odraslih koji imaju relevantne vještine, između ostalog i tehničke i stručne, za zaposlenje, pristojne poslove i preduzetništvo.
  - 4.5. Do kraja 2030. eliminisati rodnu nejednakost u obrazovanju i obezbijediti jednak pristup svim nivoima obrazovanja i stručnim obukama za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom, starosjedelačko stanovništvo i djecu u ranjivim situacijama.
  - 4.6. Do kraja 2030. obezbijediti da svi mladi i znatan broj odraslih (i muškaraca i žena) postignu jezičku i numeričku pismenost.
  - 4.7. Do kraja 2030. obezbijediti da svi učenici steknu znanja i vještine potrebne da se unaprijedi održivi razvoj, između ostalog i putem edukacije za održivi razvoj i održive stilove života, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, kao i za promovisanje kulture mira i nenasilja, pripadnosti globalnoj zajednici i poštovanja kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju.
-
- 4.a Izgraditi i poboljšati obrazovne objekte koji su prilagođeni djeci, osobama sa invaliditetom i rodnim razlikama, te obezbijediti bezbjedna, nenasilna, inkluzivna i djelotvorna okruženja za učenje za sve.
  - 4.b Do kraja 2020. na globalnom nivou znatno proširiti broj stipendija koje su dostupne zemljama u razvoju, posebno najnerazvijenijim zemljama, malim ostrvskim državama u razvoju i afričkim zemljama, za pohađanje višeg obrazovanja u razvijenim zemljama i ostalim zemljama u razvoju, uključujući stručnu obuku i informacione i komunikacione tehnologije, kao i tehničke, inženjerske i naučne programe.
  - 4.c Do kraja 2030. znatno povećati broj kvalifikovanih učitelja, između ostalog i kroz međunarodnu saradnju za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju.

Cilj 5: RODNA RAVNOPRAVNOST

Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice

Osnaživanje žena i promovisanje rodne ravnopravnosti je od suštinskog značaja za brže postizanje održivog razvoja. Ukidanje svih oblika diskriminacije žena i djevojčica ne samo da je osnovno ljudsko pravo, nego ima višestruki efekat na druga područja razvoja.

Od 2000. godine do danas, UNDP, zajedno sa našim partnerima iz UN i globalne zajednice stavio je ravnopravnost polova u centar svog rada i postigli smo odlične rezultate. U poređenju

sa situacijom od prije 15 godina, većina djevojčica se danas školuje, paritet polova u osnovnom obrazovanju postignut je u većini regiona. Žene danas čine 41% plaćene radne snage izvan poljoprivrede, u poređenju sa 35% u 1990. godini.

Svrha ciljeva održivog razvoja je nadgradnja ovih rezultata i svuda ukinuti diskriminaciju žena i djevojčica. U nekim regionima, i dalje postoji velika neravnopravnost u pogledu plaćenog rada, kao i značajne razlike između žena i muškaraca na tržištu rada. Seksualno nasilje i eksploatacija, neravnomjerna raspodjela neplaćene njege i rada u kući i diskriminacija u domenu javnog odlučivanja i dalje su velike prepreke.

Obezbeđivanje univerzalne zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja i istih prava na ekonomske resurse, kao što su zemljište i imovina, predstavlja najvažniji zadati rezultat ovog cilja. Sada se na javnim funkcijama nalazi više žena nego ikada ranije, ali će podsticanje žena da u većem broju postanu lideri u svim regionima pomoći da se učvrste politike i zakonski propisi sa ciljem postizanja veće ravnopravnosti polova.

Rodna ravnopravnost jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 5:

- 5.1 Okončati svuda i sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica.
- 5.2 Eliminirati sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, odnosno seksualnu eksploataciju i druge oblike eksploatacije.
- 5.3 Eliminirati sve štetne prakse kao što su dječiji, rani i nasilni brakovi i obrezivanje ženskih genitalija.
- 5.4 Prepoznati i vrednovati neplaćeno staranje i rad u domaćinstvu kroz obezbeđivanje javnih usluga, infrastrukture i politike socijalne zaštite te kroz promovisanje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, na način koji je prikladan u odgovarajućoj državi.
- 5.5 Osigurati da žene u potpunosti i djelotvorno učestvuju i imaju jednake mogućnosti da učestvuju u rukovođenju na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu.
- 5.6 Osigurati univerzalnu dostupnost polnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, kako je dogovoreno u skladu sa „Programom akcije Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju“ i „Pekinškom platformom za akciju“, odnosno sa dokumentima koji su nastali kao rezultat njihovih analitičkih konferencija.
  - 5.a Sprovesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasledstvu i prirodnim resursima, u skladu sa nacionalnim zakonima.
  - 5.b Povećati upotrebu inovativnih tehnologija, posebno informacione i komunikacione tehnologije, radi promovisanja osnaživanja žena.
  - 5.c Usvojiti i osnažiti dobre politike i izvršno zakonodavstvo za promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima.

Cilj 6: ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI

Osigurati sanitarne uslove i pristup pitkoj vodi za sve

Nestašica vode pogađa više od 40% ljudi u svijetu, što je alarmantan podatak; procjenjuje se da će ovaj procenat rasti sa porastom globalne temperature kao posljedice klimatskih promjena. Iako 2.1 milijarda ljudi od 1990. do danas ima bolje vodosnabdijevanje i sanitarne uslove, osnovni problem koji pogađa sve kontinente su sve manje količine ispravne vode za piće.

Godine 2011, 41 zemlja bila je suočena sa problemima u vodosnabdijevanju; deset zemalja je skoro do kraja iscrpilo zalihe obnovljivih slatkih voda, te moraju da se oslanjaju na nekonvencionalne resurse. Sve veća suša i dezertifikacija već pogoršavaju ove trendove. Projekcije do 2050. godine govore da će najmanje svaka četvrta osoba biti pogođena stalnom nestašicom vode.

Univerzalno snabdijevanje ispravnom vodom za piće po pristupačnoj cijeni do 2030. godine nalaže investicije u adekvatnu infrastrukturu, sanitarne objekte i unapređenje higijene na svim nivoima. Zaštita i obnavljanje ekosistema koji su povezani sa vodom, kao što su: šume, planine, močvare i rijeke, neophodni su ako želimo da ublažimo nestašicu vode. Isto tako, potrebna je šira međunarodna saradnja radi podsticanja efikasnosti u trošenju vode i podrške za uvođenje tehnologija za prečišćavanje vode u zemljama u razvoju.

Univerzalna dostupnost čistoj vodi i sanitarnim uslovima jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/).

Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 6:

- 6.1. Do kraja 2030. postići univerzalan i jednak pristup bezbjednoj i jeftinoj pijaćoj vodi za sve.
- 6.2. Do kraja 2030. postići adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima za sve, kao i okončanje prakse obavljanja defekacije na otvorenom, uz obraćanje posebne pažnje na potrebe žena i djevojčica, odnosno onih u ranjivim situacijama.
- 6.3. Do kraja 2030. uaprijediti kvalitet vode tako što se smanjiti zagađenje, eliminisati rasipanje i na najmanju moguću mjeru svesti ispuštanje opasnih hemikalija i materijala, prepoloviti udio nepročišćenih otpadnih voda i znatno povećati recikliranje i bezbjednu ponovnu upotrebu na globalnom nivou.
- 6.4. Do kraja 2030. bitno povećati efikasnost korišćenja vode u svim sektorima i osigurati održivu eksploataciju vode i snabdijevanje vodom kako bi se odgovorilo na nestašicu vode i u znatnoj mjeri smanjio broj ljudi koji se suočavaju sa nestašicom vode.
- 6.5. Do kraja 2030. primjeniti integrisano upravljanje vodnim resursima na svim nivoima, između ostalog i kroz prekograničnu saradnju, ako je to potrebno.
- 6.6. Do kraja 2020. zaštititi i obnoviti ekosisteme povezane sa vodom, uključujući planine, šume, plavna zemljišta, rijeke, izdane i jezera.

6.a Do kraja 2030. proširiti međunarodnu saradnju sa zemljama u razvoju i podršku tim zemljama u stvaranju kapaciteta za aktivnosti i programe vezane za vodu i sanitarne uslove, uključujući prikupljanje vode, desalinaciju, efikasno korišćenje vode, tretman otpadnih voda, recikliranje i tehnologije ponovne upotrebe vode.

6.b Podržati i pojačati učešće lokalnih zajednica u unapređivanju upravljanja vodom i sanitarnim uslovima.

Cilj 7: PRISTUPAČNA ENERGIJA IZ ČISTIH IZVORA

Osigurati pristup materijalno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve

U periodu od 1990. do 2010. godine, broj ljudi koji imaju električnu energiju porastao je za 1,7 milijardi; sa porastom broja stanovnika u svijetu, rašće i tražnja za jeftinim energentima. Globalna ekonomija, koja počiva na fosilnim gorivima i povećanje emisije gasova sa efektom staklene bašte drastično mijenjaju naš klimatski sistem. Posljedice se vide na svakom kontinentu.

Međutim, došlo je do nove inicijative za podsticanje korišćenja alternativnih energenata; u 2011. godini, obnovljivi energenti činili su više od 20% proizvedene električne energije u svijetu. Međutim, svaki peti čovjek i dalje nema električnu energiju, a s obzirom na rast potražnje, moraće doći do značajnog povećanja proizvodnje obnovljive energije u cijelom svijetu.

Univerzalno snabdijevanje jeftinom električnom energijom do 2030. godine podrazumijeva investicije u čiste energente, kao što su energija sunca i vjetra i termalni izvori. Usvajanjem rentabilnih standarda za široku lepezu tehnologija takođe je moguće smanjiti globalnu potrošnju električne energije u zgradama i industriji za 14%. Otprilike, to znači da je potrebno 1.300 srednjih elektrana manje. Širenje infrastrukture i unapređivanje tehnologije za čiste energente u svim zemljama u razvoju predstavlja osnovni cilj koji može podstaći rast i doprinijeti očuvanju životne sredine.

Održiva energija jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 7:

- 7.1. Do kraja 2030. osigurati univerzalni pristup jeftinim, pouzdanim i modernim energetskekim uslugama.
- 7.2. Do kraja 2030. povećati održivost udjela obnovljive energije u globalnom energetskekom miksu.
- 7.3. Do kraja 2030. udvostručiti globalnu stopu unapređenja energetske efikasnosti.

7.a Do kraja 2030. unaprijediti međunarodnu saradnju kako bi se olakšao pristup istraživanju i tehnologiji čiste energije, uključujući obnovljivu energiju, energetskeku efikasnost

i naprednu i čistiju tehnologiju fosilnih goriva, i promovisati investiranje u energetska infrastrukturu i tehnologiju čiste energije.

- 7.b Do kraja 2030. proširiti infrastrukturu i unaprijediti tehnologiju za snabdijevanje svih korisnika uslugama moderne i održive energije u zemljama u razvoju, a posebno u najnerazvijenijim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju.

Cilj 8: DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST

Promovisati inkluzivan i održiv ekonomski rast, zaposlenost i dostojanstven rad za sve

Tokom proteklih 25 godina, broj radnika koji žive u ekstremnom siromaštvu drastično je pao, uprkos dugotrajnim posljedicama ekonomske krize iz 2008-2009. godine. U zemljama u razvoju, pripadnici srednje klase danas čine više od 34% ukupno zaposlenih, a njihov broj je utrostručen u periodu 1991 - 2015. godina.

Međutim, s obzirom na to da se globalna ekonomija još uvijek oporavlja, evidentan je sporiji rast, povećanje nejednakosti i nedovoljno brzo povećanje stope zapošljavanja, koja ne ide u korak sa porastom radne snage. Prema Međunarodnoj organizaciji rada, u 2015. godini bilo je više od 204 miliona nezaposlenih.

Svrha Ciljeva održivog razvoja je podsticanje privrednog rasta putem veće produktivnosti i tehnoloških inovacija. Promovisanje politika koje podstiču preduzetništvo i otvaranje novih radnih mjesta u tome su ključni, kao i efektivne mjere na iskorjenjivanju prisilnog rada, ropstva i trgovine ljudima. Sa ovim zadatim rezultatima na umu, cilj je postići potpuno i produktivno zapošljavanje i muškaraca i žena, kao i rad dostojan čovjeka.

Dostojanstven rad jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 8:

- 8.1. Održati ekonomski rast po glavi stanovnika u skladu sa nacionalnim okolnostima, a u najnerazvijenijim zemljama održati rast bruto domaćeg proizvoda na nivou od najmanje 7 odsto godišnje.
- 8.2. Postići više nivoe ekonomske produktivnosti preko diversifikacije, tehnoloških unapređenja i inovacija, između ostalog i fokusirajući se na radno intenzivne i visoko profitabilne sektore.
- 8.3. Promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju proizvodne aktivnosti, stvaranje pristojnih poslova, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podsticati formalno osnivanje i rast mikropreduzeća, odnosno malih i srednjih preduzeća, između ostalog i kroz pristup finansijskim uslugama.
- 8.4. Progresivno unaprijediti, do kraja 2030., globalnu efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji i uložiti napore da se ekonomski rast razdvoji od degradacije životne

- sredine u skladu sa 10-godišnjim okvirom programa koji se odnose na održivu potrošnju i proizvodnju, uz vodeću ulogu razvijenih zemalja.
- 8.5. Do kraja 2030. postići punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve žene i muškarce, što obuhvata i mlade ljude i osobe sa invaliditetom, kao i istu platu za rad jednake vrijednosti.
  - 8.6. Do kraja 2020. bitno smanjiti udio mladih koji nisu zaposleni niti su u procesu obrazovanja, odnosno obuke.
  - 8.7. Preuzeti neposredne i djelotvorne mjere kako bi se obezbijedila zabrana i eliminisali najgori oblici dečijeg rada, iskorijeniti prinudni rad i do kraja 2025. okončati dječiji rad u svim njegovim oblicima, uključujući regrutovanje i korišćenje djece vojnika.
  - 8.8. Zaštititi radna prava i promovisati bezbjedno i sigurno radno okruženje za sve radnike, uključujući radnike migrante, a posebno žene migrante, i one koji rade opasne poslove.
  - 8.9. Do kraja 2030. osmisliti i primjeniti politike za promovisanje održivog turizma koji stvara radna mesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode.
  - 8.10. Jačati kapacitete domaćih finansijskih institucija kako bi se podsticala i širila dostupnost bankarskih, osiguravajućih i finansijskih usluga za sve.
- 8.a Povećati podršku na osnovu „Pomoći za trgovinu“ za zemlje u razvoju, posebno za najnerazvijenije zemlje, između ostalog i preko „Unaprijeđenog integrisanog okvira za pitanja trgovinsko-tehničke pomoći najnerazvijenijim zemljama“.
- 8.b Do kraja 2020. razviti i operacionalizovati globalnu strategiju za zapošljavanje mladih i primjeniti „Globalni pakt o zapošljavanju“ Međunarodne organizacije rada.

Cilj 9: INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURE

Izgraditi izdržljivu infrastrukturu, promovisati održivu indistrijalizaciju i podsticati inovativnost

Održivo investiranje u infrastrukturu i inovacije je ključan pokretač privrednog rasta i razvoja. Imajući u vidu da više od polovine svjetske populacije danas živi u gradovima, masovni transport i obnovljivi energenti sve više dobijaju na značaju, kao i rast novih privrednih grana, informacionih i komunikacionih tehnologija.

Tehnološki napredak takođe je ključan za iznalaženje trajnih rješenja za ekonomske i ekološke izazove, kao što su otvaranje novih radnih mjesta i promovisanje energetske efikasnosti. Promovisanje održivih privrednih grana i investicije u naučno istraživanje i inovacije predstavljaju bitne načine podsticanja odživog rasta.

Više od 4 milijarde ljudi još uvijek nema internet, a 90% ih živi u zemljama u razvoju. Prevazilaženje ovog digitalnog jaza neophodno je za jednaku dostupnost informacijama i znanju, što zauzvrat podstiče inovacije i preduzetništvo.

Investiranje u infrastrukturu i inovacije jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program](#)

[održivog razvoja do 2030. godine \(http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/\)](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 9:

- 9.1. Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i prilagodljivu infrastrukturu, uključujući regionalnu i međugraničnu infrastrukturu, kako bi se podržali ekonomski razvoj i ljudsko blagostanje, sa fokusom na jeftinom i jednakom pristupu za sve.
  - 9.2. Promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i, do kraja 2030. g., značajno povećati udio industrije u stopi zaposlenosti i bruto domaćem proizvodu, u skladu sa nacionalnim okolnostima, a u najnerazvijenijim zemljama udvostručiti njen udio.
  - 9.3. Povećati pristup malih industrijskih i ostalih preduzeća finansijskim uslugama, posebno u zemljama u razvoju, što obuhvata i povoljne kredite, i povećati njihovu integraciju u lance vrijednosti i u tržišta.
  - 9.4. Do kraja 2030. unaprijediti infrastrukturu i prilagoditi industrije kako bi postale održive, uz veću efikasnost u korišćenju resursa i šire usvajanje čistih i ekološki ispravnih tehnologija i industrijskih procesa, pri čemu sve zemlje preduzimaju aktivnosti u skladu sa svojim kapacitetima.
  - 9.5. Proširiti naučna istraživanja, unaprijediti tehnološke kapacitete industrijskih sektora u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju, što podrazumijeva da se, do kraja 2030, podstiču inovacije i da se broj zaposlenih u oblasti istraživanja i razvoja na milion ljudi znatno poveća, kao i da se poveća javna i privatna potrošnja na istraživanje i razvoj.
- 9.a Olakšati razvoj održive i prilagodljive infrastrukture u zemljama u razvoju kroz unapređivanje finansijske, tehnološke i tehničke podrške afričkim zemljama, najnerazvijenijim zemljama, zemljama u razvoju koje nemaju izlaz na more i malim ostrvskim državama u razvoju.
- 9.b Podržati razvoj domaće tehnologije, istraživanja i inovacija u zemljama u razvoju, između ostalog i tako što se obezbijedi pogodno okruženje u pogledu politika za, uz ostalo, industrijsku diverzifikaciju i dodavanje vrijednosti dobrima.
- 9.c Značajno povećati pristup informacionim i komunikacionim tehnologijama i uložiti napore da se obezbijedi univerzalni i jeftin pristup internetu u najnerazvijenijim zemljama do 2020.

Cilj 10: SMANJENJE NEJEDNAKOSTI

Smanjiti nejednakost između i unutar država

Dokazano je da nejednakost u prihodima raste, gdje najbogatijih 10% zarađuje oko 40% ukupnih prihoda u svijetu. Nasiromašnjih 10% zarađuje svega 2-7% ukupnih prihoda u svijetu. U zemljama u razvoju, ako se u obzir uzme rast stanovništva, nejednakost je porasla za 11%.

Ovaj sve veći disparitet je poziv na djelovanje, za koje su potrebne čvrste politike koje će osnažiti

radnike u donjem rasponu percentila i promovisati ekonomsku inkluziju bez obzira na pol, rasu ili nacionalnost.

Neravnopravnost u prihodima je globalni problem koji zahtijeva globalna rješenja. To obuhvata unapređenje propisa i praćenje finansijskih tržišta i institucija, podsticanje pomoći za razvoj i direktne strane investicije za regione sa najvećom potrebom. Bezbjedna migracija i mobilnost ljudi takođe predstavlja ključ za premošćavanje sve većih razlika.

Smanjenje nejednakosti jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 10:

- 10.1. Do kraja 2030. progresivno postići i održati rast dohotka donjih 40 odsto stanovništva po stopi višoj od nacionalnog prosjeka.
  - 10.2. Do kraja 2030. osnažiti i promovisati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih, bez obzira na starost, pol, invalidnost, rasu, etničku pripadnost, porijeklo, religiju ili ekonomski, odnosno neki drugi status.
  - 10.3. Osigurati jednake mogućnosti i smanjiti nejednakosti u ishodima, između ostalog i tako što će se eliminisati diskriminatorni zakoni, politike i prakse i što će se, u tom pogledu, promovisati prikladno zakonodavstvo, politike i aktivnosti.
  - 10.4. Usvojiti politike, posebno fiskalnu politiku i politike u oblasti plata i socijalne zaštite, i progresivno postići veću ravnopravnost.
  - 10.5. Unaprijediti propise i nadzor globalnih finansijskih tržišta i institucija te pojačati primjenu tih propisa.
  - 10.6. Osigurati da zemlje u razvoju budu bolje predstavljene i da se čuje njihov glas u procesu donošenja odluka u globalnim međunarodnim ekonomskim i finansijskim institucijama kako bi se stvorile djelotvornije, kredibilnije, odgovornije i legitimnije institucije.
  - 10.7. Olakšati uređenu, bezbjednu, regularnu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi, između ostalog i kroz primjenu planiranih i dobro vođenih migracionih politika.
- 10.a Primenjivati princip specijalnog i diferencijalnog tretmana za zemlje u razvoju, posebno za najnerazvijenije zemlje, u skladu sa sporazumima Svjetske trgovinske organizacije.
- 10.b Podsticati zvaničnu razvojnu pomoć i finansijske tokove, pa i direktne strane investicije, za države u kojima postoji najveća potreba, a posebno za najnerazvijenije zemlje, afričke zemlje, male ostrvske države u razvoju i zemlje u razvoju koje nemaju izlaz na more, u skladu sa njihovim nacionalnim planovima i programima.
- 10.c Do kraja 2030. sniziti na manje od 3 odsto transakcione troškove za doznake migranata i eliminisati tokove doznaka sa troškovima višim od 5 odsto.

Cilj 11: ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE

Učiniti gradove i naselja inkluzivnim, bezbjednim, izdržljivim i održivim

Više od polovine svjetskog stanovništva danas živi u urbanim područjima. Do 2050. godine, ovaj broj porašće na 6,5 milijardi, što je dvije trećine čovječanstva. Održivi razvoj ne može se postići bez značajne promjene načina na koji gradimo i upravljamo urbanim prostorom.

Brz rast gradova u zemljama u razvoju, uz sve veću migraciju iz ruralnih u urbane sredine, doveo je do ogromnog i naglog rasta u mega-gradovima. Godine 1990, u svijetu je bilo deset mega-gradova sa 10 i više miliona stanovnika. 2014, bilo je 28 mega-gradova, koji su dom za ukupno 453 miliona ljudi.

Ekstremno siromaštvo često je skoncentrisano u urbanim sredinama, a nacionalne i gradske vlasti sve teže izlaze na kraj sa zbrinjavanjem sve većeg broja stanovnika u tim sredinama. Učiniti gradove bezbjednim i održivim znači obezbijediti sigurno i pristupačno stanovanje i uređenje siromašnih naselja. Isto tako, podrazumijeva i investicije u javni prevoz, veći broj zelenih površina i bolje urbanističko planiranje i upravljanje na način koji omogućava učešće i angažovanje svih.

Održiv život u gradovima jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 11:

- 11.1. Do kraja 2030. osigurati da svi imaju pristup adekvatnom, bezbjednom i jeftinom smještaju i osnovnim uslugama te unaprijediti uslove u nehidijenskim naseljima.
  - 11.2. Do kraja 2030. omogućiti pristup bezbjednim, jeftinim, pristupačnim i održivim transportnim sistemima za sve, unapređujući bezbjednost na putevima, prije svega proširivanjem obima javnog prevoza, uz obraćanje posebne pažnje na potrebe onih koji se nalaze u ranjivim situacijama, žena, djece, osoba sa invaliditetom i starijih lica.
  - 11.3. Do kraja 2030. u svim zemljama unaprijediti inkluzivnu i održivu urbanizaciju i kapacitete za participativno, integrisano i održivo planiranje ljudskih naselja i za upravljanje njima.
  - 11.4. Pojačati napore da se zaštiti i obezbijedi svjetska kulturna i prirodna baština.
  - 11.5. Do kraja 2030. značajno smanjiti broj smrtnih slučajeva i broj ugroženih ljudi te znatno smanjiti ekonomske gubitke do kojih dovode elementarne nepogode, između ostalog i one povezane sa vodom, usmjeravajući pažnju na zaštitu siromašnih i onih u ranjivim situacijama.
  - 11.6. Do kraja 2030. smanjiti negativan uticaj gradova na životnu sredinu mjeren po glavi stanovnika, između ostalog i tako što će se posebna pažnja posvetiti kvalitetu vazduha i upravljanju otpadom na opštinskom i drugim nivoima.
  - 11.7. Do kraja 2030. omogućiti univerzalni pristup bezbjednim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama, posebno za žene i djecu, starija lica i osobe sa invaliditetom.
- 11.a Podržati pozitivne ekonomske, socijalne i ekološke veze između urbanih, perifernih urbanih i ruralnih oblasti osnaživanjem nacionalnog i regionalnog planiranja razvoja.

- 11.b Do kraja 2020. znatno povećati broj gradova i ljudskih naselja koji usvajaju i primenjuju integrisane politike i planove u smislu inkluzije, efikasnosti resursa, ublažavanja klimatskih promjena i prilagođavanja klimatskim promjenama, otpornosti na elementarne nepogode, odnosno koji razvijaju i implementiraju, u skladu sa predstojećim Sendai okvirom (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030), sveobuhvatno upravljanje rizicima od elementarnih nepogoda na svim nivoima.
- 11.c Podržati najnerazvijenije zemlje, između ostalog i kroz finansijsku i tehničku pomoć, u izgradnji održivih i prilagodljivih zgrada za koje se koriste lokalni materijali.

Cilj 12: ODGOVORNA POTROŠNJA I PROIZVODNJA

Osigurati modele održive potrošnje i proizvodnje

Postizanje privrednog rasta i održivog razvoja nalaže hitno smanjenje našeg uticaja na životnu sredinu, koje će se postići promjenom načina na koji proizvodimo i trošimo proizvode i resurse. Poljoprivreda je najveći potrošač vode u svijetu, a za navodnjavanje danas se troši skoro 70% ukupnih slatkih voda koje su adekvatne za ljudsku upotrebu.

Efikasno upravljanje zajedničkim prirodnim resursima i način na koji odlažemo toksičan otpad i zagađivače predstavljaju važne rezultate zadate za postizanje ovog cilja. Podsticanje privrede, preduzeća i potrošača da recikliraju i smanje količinu otpada jednako je važno, kao i pomoć zemljama u razvoju da se okrenu održivijim obrascima potrošnje do 2030. godine.

Veliki broj ljudi u svijetu i dalje troši premalo da bi se zadovoljile čak i osnovne potrebe. Isto tako, bitno je utvrditi količinu bačene hrane po glavi stanovnika na nivou maloprodaje i potrošača, što bi doprinijelo postizanju efikasnog lanca proizvodnje i snabdijevanja. To može doprinijeti ispravnosti hrane i pomoći nam da pređemo na privredu koja efikasnije koristi resurse.

Odgovorna potrošnja i proizvodnja jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 12:

- 12.1. Primjeniti 10-godišnji okvir programa za održivu potrošnju i proizvodnju, u kome će učestvovati sve zemlje, a razvijene zemlje će preuzeti rukovodeću ulogu, uzimajući u obzir stepen razvoja i kapacitete zemalja u razvoju.
- 12.2. Do kraja 2030. postići održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa.
- 12.3. Do kraja 2030. globalno prepoloviti bacanje hrane po glavi stanovnika na nivou maloprodaje i potrošača, te smanjiti gubitke u hrani u proizvodnji i lancima snabdijevanja, što obuhvata i gubitke koji nastaju posle žetve.
- 12.4. Do kraja 2020. postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim oblicima otpada tokom čitavog njihovog upotrebno ciklusa, u skladu sa dogovorenim međunarodnim okvirima, i značajno smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i

- zemljište kako bi se što više umanjili njihovi negativni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu.
- 12.5. Do kraja 2030. značajno smanjiti generisanje otpada tako što će se sprječavati ili smanjivati njegovo generisanje, odnosno tako što će se otpad prerađivati i ponovo upotrebljavati.
  - 12.6. Podsticati kompanije, posebno velike i međunarodne kompanije, da usvoje održive prakse i da integrišu informacije o održivosti u svoj ciklus izvještavanja.
  - 12.7. Promovisati prakse javnih nabavki koje su održive, u skladu sa nacionalnim politikama i prioritetima.
  - 12.8. Do kraja 2030. osigurati da ljudi svuda imaju relevantne informacije i svijest o održivom razvoju i prirodnim stilovima života.
- 12.a Podržati zemlje u razvoju da jačaju svoje naučne i tehnološke kapacitete kako bi se kretale u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje.
- 12.b Razvijati i primenjavati alate za praćenje uticaja održivog razvoja na održivi turizam koji stvara radna mjesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode.
- 12.c Svesti na razumnu mjeru nedjelotvorne subvencije za fosilna goriva kojima se podstiče rasipna potrošnja otklanjanjem tržišnih deformacija, u skladu sa nacionalnim okolnostima, između ostalog i kroz restrukturiranje sistema oporezivanja i fazno ukidanje štetnih subvencija tamo gdje one postoje kako bi došao do izražaja njihov uticaj na životnu sredinu, uzimajući u obzir u potpunosti specifične potrebe i uslove zemalja u razvoju i svodeći na najmanju mjeru moguće negativne uticaje na njihov razvoj na način kojim se štite siromašni i pogođene zajednice.

Cilj 13: OČUVANJE KLIME

Preduzeti hitnu akciju u suzbijanju klimatskih promjena i njihovih posljedica

Nema nijedne zemlje u svijetu koja iz prve ruke nije iskusila drastične posljedice klimatskih promjena. Emisije gasova sa efektom staklene bašte su u porastu, i danas su za 50% veće nego 1990. godine. Nadalje, globalno zagrijavanje uzrok je dugotrajnih promjena klimatskog sistema, što može dovesti do nepovratnih posljedica ako odmah ne preduzmemo korake.

Prosječni godišnji gubici samo od zemljotresa, cunamija, tropskih ciklona i poplava računaju se u stotinama milijardi dolara, a investicije potrebne na godišnjem nivou samo za saniranje rizika od katastrofa iznose 6 milijardi američkih dolara. U sklopu ovog cilja, ideja je da se do 2020. godine mobilise 100 milijardi američkih dolara na godišnjem nivou radi rješavanja potreba zemalja u razvoju i ublažavanja katastrofa izazvanim klimatskim promjenama.

Jačanje otpornosti i kapaciteta za adaptaciju ugroženijih područja, kao što su zemlje bez izlaza na more i ostrvske države, mora ići ruku pod ruku sa nastojanjima da se poveća informisanost i integrišu mjere u nacionalne politike i strategije. Još uvijek je moguće, uz političku volju i široku lepezu tehnoloških mjera, ograničiti povećanje globalne srednje temperature na dva stepena Celzijusa iznad preindustrijskog nivoa. Da bi se to postiglo, potrebno je hitno kolektivno djelovanje.

Ublažavanje posljedica klimatskih promjena jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 13:

- 13.1. O snažiti prilagodljivost i adaptivni kapacitet na rizike povezane sa klimatskim uslovima i prirodnim katastrofama u svim zemljama.
  - 13.2. Integrisati mjere vezane za klimatske promjene u nacionalne politike, strategije i planiranje.
  - 13.3. Unaprijediti obrazovanje, podizanje nivoa svijesti, kao i ljudske i institucionalne kapacitete u vezi sa ublažavanjem i smanjivanjem uticaja klimatskih promjena, odnosno sa prilagođavanjem i ranim upozoravanjem na klimatske promjene.
- 13.a Primjeniti obavezu koju su razvijene zemlje potpisnice „Okvirne konvencije Ujedinjenih Nacija o klimatskim promjenama“ preuzele kako bi zajedno prikupile 100 milijardi dolara godišnje do 2020. iz svih izvora i tako odgovorile na potrebe zemalja u razvoju u kontekstu značajnih aktivnosti na ublažavanju negativnih uticaja klimatskih promjena i transparentnosti primjene, te u potpunosti operacionalizovati Zeleni klimatski fond kroz njegovu kapitalizaciju, što je prije moguće.
- 13.b Promovisati mehanizme za podizanje kapaciteta za djelotvorno planiranje i upravljanje u vezi sa klimatskim promjenama u najnerazvijenijim zemljama, što podrazumijeva i fokusiranje na žene i mlade, odnosno na lokalne i marginalizovane zajednice.

Cilj 14: OČUVANJE VODENOG SVIJETA

Zaštiti i održivo koristiti okeane, mora i morske resurse

Svjetski okeani - njihova temperatura, hemija, struje i život - pokreću globalne sistema koji čine Zemlju pogodnom za ljudsku vrstu. Način na koji upravljamo ovim vitalnim resursom od suštinskog je značaja za čovječanstvo u cjelini, ali i kao protivteža posljedicama klimatskih promjena.

Život više od tri milijarde ljudi zavisi od morskog i priobalnog biodiverziteta. Međutim, danas je 30% svjetskog ribljeg fonda izloženo pretjeranoj eksploataciji, što je značajno ispod nivoa na kom se može ostvariti održiv prihod.

Isto tako, okeani apsorbiraju oko 30% ugljen-dioksida koji proizvede čovjek, a danas vidimo da je došlo povećanja kiselosti okeana za 26% od početka industrijske revolucije. Zagađenje mora, koje najvećim dijelom uzrokuju kopneni izvori, dostiže alarmantan nivo: u prosjeku, na svakom kvadratnom kilometru okeana nalazi se 13.000 komada plastičnog otpada.

Ciljevi održivog razvoja daju okvir za održivo upravljanje i zaštitu morskih i priobalnih

ekosistema od zagađenja sa kopna, kao i saniranje posljedica acidifikacije okeana. Bolje očuvanje i održiva eksploatacija okeanskih resursa u skladu sa međunarodnim pravom takođe će pomoći da se ublaže određeni izazovi u vezi sa okeanima.

Zaštita okeana jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 14:

- 14.1. Do kraja 2025. spriječiti i značajno smanjiti sve vrste zagađivanje morskih resursa, a posebno onih aktivnosti koje dolaze sa kopna, uključujući morski šut i zagađenje nutrijentima.
  - 14.2. Do kraja 2020. održivo upravljati morskim i obalskim ekosistemima i zaštititi ih kako bi se izbjegli značajni negativni uticaji, između ostalog i kroz jačanje njihove prilagodljivosti, i preduzeti aktivnosti za njihovu obnovu kako bi okeani ponovo postali zdravi i produktivni.
  - 14.3. Svesti na najmanju mjeru uticaje povećanja nivoa kiselosti okeana i baviti se tim problemom, između ostalog i kroz bolju i širu naučnu saradnju na svim nivoima.
  - 14.4. Do kraja 2020. djelotvorno regulisati eksploataciju ribe i okončati prekomjerni ribolov, kao i nezakonit, neprijavljen i neregulisan ribolov, odnosno destruktivne ribarske prakse, i primijeniti naučno zasnovane planove upravljanja kako bi se obnovile zalihe riba u najkraćem mogućem roku, bar do nivoa na kojima se može proizvesti maksimalni održivi prinos koji je određen njihovim biološkim karakteristikama.
  - 14.5. Do kraja 2020. očuvati najmanje 10 odsto obalskih i morskih oblasti, u skladu sa nacionalnim i međunarodnim zakonima i na osnovu najboljih postojećih naučnih informacija.
  - 14.6. Do kraja 2020. zabraniti određene oblike subvencija za ribarstvo koje dovode do stvaranja prevelikog kapaciteta ribara i prekomjernog izlovljavanja ribe, ukinuti subvencije koje doprinose nezakonitom, neprijavljenom i neregulisanom ribolovu i uzdržati se od uvođenja novih sličnih subvencija, uz svijest da odgovarajući i djelotvorni specijalni i diferencijalni tretmani za zemlje u razvoju i najnerazvijenije zemlje treba da budu integralni dio pregovora Svjetske trgovinske organizacije u vezi sa subvencijama za ribarstvo (1).
  - 14.7. Do kraja 2030. uvećati ekonomsku korist za male ostrvske države u razvoju i najnerazvijenije zemlje na osnovu održivog korišćenja morskih resursa, između ostalog i preko održivog upravljanja ribarstvom, vodoprivredom i turizmom.
- 14.a Povećati naučno znanje, razviti istraživačke kapacitete i prenositi/razmjenjivati pomorsku tehnologiju, uzimajući u obzir „Kriterijume i smjernice Međuvladine okeanografske komisije za prenos pomorske tehnologije“, kako bi se poboljšalo zdravlje okeana i unaprijedio doprinos morskog biodiverziteta razvoju zemalja u razvoju, posebno malih ostrvskih država u razvoju i najnerazvijenijih zemalja.
- 14.b Obezbijediti pristup morskim resursima i tržištima za male profesionalne ribare.
- 14.c Osigurati punu primjenu međunarodnog prava, onako kako to predviđa „Konvencija Ujedinjenih Nacija o pomorskom pravu“ za zemlje potpisnice, između ostalog, gdje je to primjenjivo, i postojećih regionalnih i međunarodnih planova za očuvanje i održivo korišćenje okeana i njihovih resursa.

Cilj 15: OČUVANJE ŽIVOTA NA ZEMLJI

Održivo upravljati šumama, suzbijati dezertifikaciju, zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i spriječiti dalji gubitak biološke raznolikosti

Život ljudi zavisi od zemlje u istoj mjeri kao i od okeana, od kojih živimo i hranimo se. Biljke čine 80% naše ishrane i oslanjamo se na poljoprivredu kao bitnog ekonomskog resursa i sredstva razvoja. Šume čine 30% površine Zemlje i osnovno su stanište miliona vrsta i bitan izvor čistog vazduha i vode; isto tako, šume igraju suštinsku ulogu u borbi protiv klimatskih promjena.

Danas smo svjedoci neviđenih razmjera degradacije zemljišta, a gubitak zemljišta je 30-35 puta veći od istorijske stope. Suša i dezertifikacija, u kojima je izgubljeno 12 miliona hektara, javljaju se sve više iz godine u godinu i pogađaju siromašne zajednice u cijelom svijetu. Od 8.300 poznatih životinjskih vrsta, 8% su već izumrle, a 22% su u opasnosti od izumiranja.

Svrha Ciljeva održivog razvoja je očuvanje i vraćanje u prvobitno stanje kopnenih ekosistema, kao što su šume, močvare, sušni tereni i planine do 2020. godine. Promovisanje održivog upravljanja šumama i zaustavljanje krčenja šuma takođe su značajni za ublažavanje posljedica klimatskih promjena. Potrebno je hitno raditi na sprječavanju nestanka prirodnih staništa i biodiverziteta, koji su naše zajedničko nasljeđe.

Očuvanje šuma i drugih ekosistema jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](#). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 15:

- 15.1. Do kraja 2020. osigurati očuvanje, obnovu i održivo korišćenje kopnenih slatkovodnih ekosistema i njihovog okruženja, posebno šuma, močvarnog zemljišta, planina i isušenog zemljišta, u skladu sa obavezama prema međunarodnim sporazumima.
- 15.2. Do kraja 2020. promovisati implementaciju održivog upravljanja svim vrstama šuma, zaustaviti krčenje šuma, obnoviti uništene šume i znatno povećati pošumljavanje na globalnom nivou.
- 15.3. Do kraja 2020. boriti se protiv dezertifikacije, obnavljati degradirano zemljište i tlo, uključujući zemljište pod uticajem dezertifikacije, suša i poplava, i težiti da se u svijetu neutralizuje degradacija zemljišta.
- 15.4. Do kraja 2030. osigurati očuvanje planinskih ekosistema, uključujući njihov biodiverzitet, kako bi se njihovi kapaciteti unaprijedili tako da pružaju korist koja ima suštinski značaj za održivi razvoj.
- 15.5. Preduzeti hitne i značajne aktivnosti za smanjivanje degradacije prirodnih staništa, zaustaviti gubitak biodiverziteta i, do kraja 2020. g., zaštititi ugrožene vrste i spriječiti njihovo izumiranje.
- 15.6. Osigurati pravednu i jednaku raspodjelu koristi koja proističe iz korišćenja genetskih resursa i promovisati odgovarajući pristup takvim resursima.

- 15.7. Preduzeti hitne aktivnosti kako bi se okončali krivolov i trgovina zaštićenim životinjskim i biljnim vrstama i baviti se pitanjima potražnje i ponude nezakonitih proizvoda izrađenih od divljih životinja.
  - 15.8. Do kraja 2020. uvesti mjere kako bi se spriječio i značajno umanjio uticaj invanzivnih stranih vrsta na kopnene i vodne ekosisteme, te kontrolisati ili iskorijeniti prioritete vrste.
  - 15.9. Do kraja 2020. integrisati vrijednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje, razvojne procese, strategije za smanjenje siromaštva i izvještaje.
- 15.a Mobilisati i značajno povećati finansijska sredstva iz svih izvora radi očuvanja i održivog korišćenja biodiverziteta i ekosistema.
- 15.b Mobilisati značajna sredstva iz svih izvora i na svim nivoima kako bi se finansiralo održivo upravljanje šumama i pružili odgovarajući podsticaji zemljama u razvoju za unapređenje takvog upravljanja, uključujući očuvanje i pošumljavanje.
- 15.c Unaprijediti globalnu podršku naporima koji se ulažu u borbu protiv krivolova i trgovine zaštićenim vrstama, uključujući povećanje kapaciteta lokalnih zajednica da traže održive mogućnosti za život.

Cilj 16: MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE

Promovisati miroljubiva, inkluzivna i pravedna društva

Mir, stabilnost, ljudska prava i efikasno upravljanje koje počiva na vladavini prava bitni su katalizatori održivog razvoja. Danas živimo u svijetu u kom razlike postaju sve veće. Neki regioni uživaju u stalnom miru, bezbjednosti i prosperitetu, dok se drugi nalaze u naizgled neprekidnom ciklusu sukoba i nasilja. Sigurno je da ta situacija nije neizbježna i da se mora riješiti.

Visoka stopa oružanog nasilja i nesigurnosti destruktivno utiču na razvoj zemlje, što se negativno odražava na privredni rast i za posljedicu ima dugogodišnja neslaganja među zajednicama, koja mogu trajati generacijama. Seksualno nasilje, kriminalitet, eksploatacija i mučenje prisutni su tamo gdje se javljaju sukobi ili gdje nema pravne države, a zemlje imaju obavezu da preduzmu mjere kako bi zaštitili najugroženije.

Svrha Ciljeva održivog razvoja je značajno smanjenje svih oblika nasilja i rad sa vladama i zajednicama na iznalaženju trajnih rješenja za sukobe i nesigurnost. Jačanje vladavine prava i promovisanje ljudskih prava su ključ ovog procesa, kao i smanjenje nezakonitih tokova oružja i veće učešće zemalja u razvoju u institucijama globalnog upravljanja.

Promovisanje mira i pravde jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 16:

- 16.1. Svuda značajno smanjiti sve oblike nasilja i sa njima povezane stope smrtnih slučajeva.
- 16.2. Okončati zloupotrebu i eksploataciju djece, trgovinu djecom i sve oblike nasilja i torture nad djecom.
- 16.3. Promovisati vladavinu prava na nacionalnom i međunarodnom nivou i svima osigurati jednak pristup pravdi.
- 16.4. Do kraja 2030. značajno smanjiti nezakonite tokove novca i oružja, poboljšati pronalaznje i vraćanje ukradene imovine i boriti se protiv svih oblika organizovanog kriminala.
- 16.5. Značajno smanjiti korupciju i podmićivanje u svim njihovim pojavnim oblicima.
- 16.6. Razviti djelotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima.
- 16.7. Osigurati odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim nivoima.
- 16.8. Proširiti i povećati učešće zemalja u razvoju u institucijama globalnog upravljanja.
- 16.9. Do kraja 2030. za sve obezbijediti zakonski identitet, uključujući registraciju prilikom rođenja.
- 16.10. Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima.

- 16.a Osnažiti relevantne nacionalne institucije, između ostalog i preko međunarodne saradnje, za izgradnju kapaciteta na svim nivoima, posebno u zemljama u razvoju, radi sprečavanja nasilja i borbe protiv terorizma i kriminala.
- 16.b Promovisati i sprovoditi nediskriminatorske zakone i politike radi postizanja održivog razvoja.

Cilj 17: PARTNERSTVOM DO CILJEVA

Učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj

Ciljevi održivog razvoja mogu se realizovati samo uz snažnu opredijeljenost za globalno partnerstvo i saradnju. Iako je u periodu 2011 - 2014. godine zvanična pomoć razvijenih zemalja za razvoj porasla za 66%, zbog humanitarnih kriza do kojih su doveli sukobi ili elementarne nepogode i dalje je potrebno obezbijediti finansijske resurse i pomoć. Mnogim zemljama potrebna je zvanična pomoć za razvoj za podsticanje rasta i trgovine.

Današnji svijet je povezaniји nego ikada ranije. Bolja dostupnost tehnologije i znanja bitna je za razmjenu ideja i unapređenje inovacije. Politike koordinacije, koje zemljama u razvoju služe kao pomoć u otplati duga, i promovisanje investicija u najnerazvijenijim zemljama nužne su za postizanje održivog rasta i razvoja.

Cilj je unaprijediti saradnju na liniji sjever-jug i jug-jug kroz podršku nacionalnim planovima za postizanje svih ciljeva. Promovisanje međunarodne trgovine i pomoć zemljama u razvoju da povećaju izvoz elementi su postizanja univerzalnog i pravičnog trgovinskog sistema koji počiva na pravilima, korektnosti i otvorenosti i koristi svima.

Jačanje globalne solidarnosti jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine [Program održivog razvoja do 2030. godine](http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/) (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>). Za napredak više ciljeva istovremeno, ključan je integrisani pristup.

Predviđeni rezultati Cilja 17:

Finansije

- 17.1. Pojačati mobilizaciju domaćih resursa, između ostalog i preko međunarodne podrške za zemlje u razvoju, kako bi se unaprijedili domaći kapaciteti za prikupljanje poreza i ostalih prihoda.
- 17.2. Razvijene zemlje treba u potpunosti da primjene svoje zvanične obaveze u vezi sa razvojnom pomoći, između ostalog, da daju 0,7 odsto bruto nacionalnog dohotka u programe zvanične razvojne pomoći za zemlje u razvoju, od čega 0,15 do 0,20 odsto treba obezbijediti za najnerazvijenije zemlje.
- 17.3. Mobilisati dodatna finansijska sredstva iz višestrukih izvora za potrebe zemalja u razvoju.
- 17.4. Pomoći zemljama u razvoju da postignu dugoročnu održivost dugova kroz koordinisane politike usmjerene ka očuvanju načina za finansiranje dugova, otpis dugova i restrukturiranje dugova na primjeren način i baviti se spoljnim dugovima visoko zaduženih siromašnih zemalja kako bi se umanjile dužničke nevolje.
- 17.5. Usvojiti i primijeniti planove promovisanja investiranja za najnerazvijenije zemlje.

Tehnologija

- 17.6. Unaprijediti saradnju Sjever–Jug, Jug–Jug i triangularnu regionalnu i međunarodnu saradnju u oblasti nauke, tehnologije i inovacija, kao i pristup ovim oblastima, i uaprijediti dijeljenje znanja prema uzajamno dogovorenim uslovima, između ostalog i kroz unaprijeđenu koordinaciju u okviru postojećih mehanizama, a posebno na nivou Ujedinjenih Nacija, kao i kroz globalne mehanizme upravljanja tehnologijama kada je tako dogovoreno.
- 17.7. Promovisati razvoj, prenos i širenje ekološki ispravnih tehnologija u zemlje u razvoju na pozitivnim osnovama, uključujući koncesionalne i preferencijalne osnove, a prema uzajamnom dogovoru.
- 17.8. Do kraja 2017. u potpunosti operacionalizovati tehnološke banke i mehanizam za izgradnju kapaciteta u najnerazvijenijim zemljama u oblasti nauke, tehnologije i inovacija te uaprijediti korišćenje inovativnih tehnologija, a posebno informacione i komunikacione tehnologije.

Izgradnja kapaciteta

- 17.9 Unaprijediti međunarodnu podršku za primjenu djelotvorne i ciljne izgradnje kapaciteta u zemljama u razvoju kako bi se podržali nacionalni planovi za primjenu svih održivih razvojnih ciljeva, između ostalog i kroz saradnju Sever–Jug i Jug–Jug, odnosno kroz triangularnu saradnju.

Razmjena

- 17.10. Promovisati univerzalni, zasnovan na pravilima, otvoren, nediskriminatorski i pravičan multilateralni sistem razmjene pod okriljem Svjetske trgovinske organizacije, između ostalog i preko zaključivanja pregovora u okviru njene „Razvojne agende iz Dohe“.
- 17.11. Do kraja 2020. značajno povećati nivoe izvoza zemalja u razvoju, posebno u cilju udvostručavanja udjela najnerazvijenijih zemalja u svetskom izvozu.

- 17.12. Ostvariti blagovremenu i trajnu primjenu tržišnih pristupa bez carina i kvota za sve najnerazvijenije zemlje u skladu sa odlukama Svjetske trgovinske organizacije, između ostalog i tako što se obezbijediti da preferencijalna pravila o porijeklu koja se primjenjuju na uvoz iz najnerazvijenijih zemalja budu transparentna i jednostavna, odnosno da olakšavaju pristup tržištima.

Sistemska pitanja

Koherentnost institucija i politika

- 17.13 Unaprijediti globalnu makroekonomsku stabilnost, između ostalog i kroz koordinaciju politika, odnosno koherentnost politika.

17.14. Unaprijediti koherentnost politika za potrebe održivog razvoja.

17.15. Poštovati oblast i vođstvo politika svake zemlje kako bi se uspostavile i primjenjivale politike usmjerene ka iskorjenjivanju siromaštva i postizanju održivog razvoja.

Višestrana partnerstva

17.16 Unaprijediti globalno partnerstvo za postizanje održivog razvoja, upotpunjeno višestranim partnerstvima koja mobilišu i dijele znanja, stručnost, tehnologiju i finansijska sredstva, kako bi se pružila podrška za postizanje ciljeva održivog razvoja u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju.

17.17. Podržati i promovisati djelotvorna javna i javno-privatna partnerstva, odnosno partnerstva civilnog društva, gradeći ih na iskustvima i strategijama pronalaženja resursa za partnerstva.

Podaci, praćenje i odgovornost

17.18 Do kraja 2020. unaprijediti podršku za izgradnju kapaciteta zemalja u razvoju, uključujući najnerazvijenije zemlje i male ostrvske države u razvoju, kako bi se značajno povećala dostupnost visokokvalitetnih, blagovremenih i pouzdanih podataka razvrstanih po dohotku, polu, starosti, rasi, etničkoj pripadnosti, migratornom statusu, invalidnosti, geografskoj lokaciji i ostalim karakteristikama koje su relevantne u datim nacionalnim kontekstima.

17.19. Do kraja 2030. nadograditi postojeće inicijative kako bi se razvila mjerila/indikator napretka u održivom razvoju, komplementarno mjerenju bruto domaćeg proizvoda, te podržati stvaranje kapaciteta koji se tiču statističkih podataka u zemljama u razvoju.